

Тема уроку: Корінний перелом у війні**Стікер 6.**
Битва за Дніпро**ДЖЕРЕЛО 1.**

У вересні радянські війська вийшли на Дніпро на 700-кілометровому фронті. Тут нацисти створили стратегічний оборонний рубіж – «Східний вал», серцевиною якого була середня течія Дніпра. Німці розраховували, що біля Дніпра війна набуде позиційного характеру й Німеччина зможе укласти сепаратний мир на Заході. Гітлер вірив у неможливість взяття «Східного валу», заявивши: «Скоріше Дніпро потече у зворотньому напрямку, ніж росіяни подолають його».

Взяття міста відбулося до чергової річниці Жовтневого перевороту, відтак без врахування тактичної ситуації, що призвело до численних невинуватих жертв. В ході наступу радянським командуванням розпочинається тотальна мобілізація цивільного чоловічого населення на території України. Були створені польові військкомати, які мобілізували навіть 16-17 річних. Українців, без належної підготовки, використовували як «гарматне м'ясо». Адаже комуністичним режимом усі, хто опинився на окупованій нацистами території, розцінювалися як зрадники. У бій вони змушені були йти часто навіть без зброї і у цивільному одязі, за що і отримали назву «чорносвітники», «чорна піхота», «сірі піджаки» Одним з тих, хто пережив форсування Дніпра, був письменник Віктор Астаф'єв. Його спогади стали крилатими: «Двадцять п'ять тисяч входить у воду, а виходить на тому березі три тисячі, максимум п'ять». Загалом під час форсування Дніпра та визволення Києва загинуло 417 тис. воїнів. Київська наступальна операція відкрила перспективи для подальших бойових дій на Правобережній Україні і звільнення Правобережжя та Криму. 20 жовтня 1943 р. було перейменовано фронти: Воронезький – у 1-й Український, Степовий – у 2-й Український, Південно-Західний – у 3-й Український і Південний – у 4-й Український.

ДЖЕРЕЛО 2.

У жовтні 1943 року радянська влада кинула десятки тисяч «чорнопіджачників» на Букринський плацдарм нижче української столиці для відволікання основних німецьких сил, а регулярні підрозділи переправлялися тим часом, використовуючи Лютізький плацдарм вище міста. На шестикілометровому клаптику землі загинуло понад 250 тис. солдатів, із яких значну частину становили щойно мобілізовані селяни в домотканих свитках.

[Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://goo.gl/8fEt4x>.

ДЖЕРЕЛО 3.

«Не стало прекрасного села. Не стало ні хат, ні садків, ні добрих лагідних людей. Одні тільки печі і печища білили серед попелу й вугілля, та де-не-де висіли трупи на ушулах чи на грушах. Нікому було ні плакати, ні кричати, ні проклинати».

О. Довженко «Україна в огні»

ДЖЕРЕЛО 4. СВІДЧЕННЯ ОЧЕВИДЦЯ

Коли село звільнили, всіх чоловіків від 16 до 60 років — всіх, аби була нога-рука, а чи сліпий-глухий — не важливо — стали брати до війська. Нас «озброїли» — дали по півцеглини і — «йдіть, іскупайте вину кров'ю», бо ми на окупованій території були. Мовляв, ви жбурляйте цеглу, а німці нехай думають, що то гранати! Нас 500 душ вигнали на кригу водосховища, навпроти — якийсь комбінат, німці вибили в мурі бійниці. Сам мур — висотою метрів три. Попробуй через нього перелізти та по кризі

до нього добігти. Німці нас підпустили і вдарили кинджальним вогнем. Повернутися назад не можна було – там сиділи смершівці з націленими нам у спину кулеметами... Вибухнула міна, мене знову контузило, я впав. Коли мене, непритомного, підібрали, в госпіталі не могли ту цеглину витягнути, так я в неї вчепився і вона в мене вмерзла. Я, як справжній солдат, зброю на полі бою не залишив (сміється). Хлопці казали, що з 500 душ лише 15 уціліли! А під Ізюмом десять тисяч таких беззбройних поклали! І так винищували чоловіків по всій Україні. Ніхто про це не пише. Я єдиний написав. Решту – мов заціпило.

Анатолій Дімаров, письменник

ДЖЕРЕЛО 5.

«Цілий батальйон щойно мобілізованих українських чоловіків восени 1943 року, не обмундированих і неозброєних, кинули на форсування Дніпра й втопили всіх до одного. Вояки у цивільному йшли, як на ешафот. Попереду – ріка, німецькі кулемети, бомби, а позаду – «заградотряди» автоматників-енкаведистів».

Дмитро Міщенко «Батальйон не обмундированих»

[Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://goo.gl/s49VSK>.